

УДК 371:004

doi: 10.15421/171771

Інноваційна складова інформатизації гуманітарної освіти

Ю.С. Кравцов

*Дніпровський державний технічний університет,
Кам'янське, Україна*

У статті розглядаються зміни, що відбуваються в сучасному світі, сучасна соціокультурна ситуація, які вимагають від сучасної людини мобільності і адекватної відповіді на сучасні вимоги суспільства, ставлять її перед необхідністю перегляду традиційних цілей і орієнтирів. Автори показують, що сучасне гуманітарне пізнання орієнтоване на розуміння, а не на пояснення, тобто прагне не до виявлення причинно-наслідкових закономірностей як детермінант культурного феномена, а до експлікації і актуалізації його сенсу. У педагогічному плані це означає, що основним результатом освіти повинна стати не система знань, умінь і навиків сама по собі, а набір сучасних ключових компетенцій в інтелектуальній, соціально-правовій, комунікативній, інформаційній сферах. У виявленні ідентифікації власної життєвої траєкторії, набутті досвіду самостійної діяльності та особистої відповідальності людини інновації сьогодні належить особливе місце. Автори підкреслюють, що гуманітарна освіта носить проблемний характер. Її осмислення розширює культурний горизонт, веде до критичного усвідомлення своїх культурних передумов, до саморозуміння і самовизначення. Сьогодні потребує підбір таких інформаційних освітніх технологій, які б доносили до студента розуміння розмаїття людських культур, складності й неоднозначності гуманістичної перспективи людства.

Ключові слова: педагогічна інноватика; синергетичне сприйняття світу; інформаційних технологій освіти; розвиток гуманітарної освіти стійкість і сталість як вищі цінності XIX – початку XX ст.; сучасна соціокультурна ситуація

Innovative component of the computerization of the humanitarian education

Y.S. Kravtsov

Dniprovsk state technical university, Kamyanskoe, Ukraine

Changes, which are taking place in the modern world, the modern social and cultural situation, which requires modern human mobility and an adequate response to the requirements of modern society, have been described in the article. It has been shown by the author that modern human cognition is focused on understanding rather than on explanation, i.e. its aim is not to identify causal laws as a cultural phenomenon determinants and explications, but to actualize their meaning. In pedagogical terms this means that the main result of education should be not a system of knowledge, skills and abilities in itself, but a set of core competencies in the modern intellectual, social, legal, communication, information spheres. It can be seen in identification of own life trajectory, gaining the experience of the independent activity and personal human responsibility. Innovation has a special place today. The meaning of the concept «educational reality» has been substantiated by the author, its ontological nature and structure have been revealed, the features of its transformation in modern conditions have been thoroughly studied. Finding ways to build a new ontology of social reality that extends beyond the boundaries of existing stereotypes, targets the problem of communication process to the improvement of the quality of education with its objective form of implementation. The role of communicative rationality in the «social construction» is to offer a new way of understanding of the existing educational practices and to open new range of possibilities. It has been noted that the assessment of innovations in terms of their impact on improvement of the quality of educational services and possibility to meet the needs of consumers is an objectively defined criteria. It is necessary to create methodologies for national independent agencies to assess its quality.

It has been pointed out by the authors that arts education has a bad character. Its understanding of the cultural horizon expands, leading to a critical awareness of their cultural background, to the self-understanding and self-determination. This requires the selection of educational information technologies that would bring to student the understanding of human cultural diversity, the complexity and ambiguity of the humanistic perspectives of mankind. The communicative paradigm shift grounds of legal education, from teaching «machines» as a means of understanding of teacher's education impact as a sphere of strategic development has been analyzed by the author.

Keywords: educational innovation, synergistic vision of the world, information technology education, the development of arts education, stability and consistency as the highest values of XIX - early XX century, modern social and cultural situation

Цитування даної статті: Кравцов Ю.С. Інноваційна складова інформатизації гуманітарної освіти / Ю.С. Кравцов // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2017. – Т. 20. – № 5(145). – С. 30-34.

Citation of this article: Kravtsov, Y.S., 2017. Innovatsiyna skladova informatyzatsiyi humanitarnoyi osvity [Innovative component of the computerization of the humanitarian education]. Scientific and theoretical almanac «Grani» 20; 5(145), 30-34. doi: 10.15421/171771 (in Ukrainian).

Peer-reviewed; approved and placed: 10.04.2017

Инновационная составляющая информатизации гуманитарного образования

Ю.С. Кравцов

Днепропетровский государственный технический университет, Каменское, Украина

В статье рассматриваются изменения, происходящие в современном мире, современная социокультурная ситуация, которые требуют от современного человека мобильности и адекватного ответа на современные требования общества. Авторы показывают, что современное гуманитарное познание ориентировано на понимание, а не на объяснение, то есть стремится не к выявлению причинно-следственных закономерностей как детерминант культурного феномена, а в экспликации и актуализации его смысла. В педагогическом плане это означает, что основным результатом образования должна стать не система знаний, умений и навыков сама по себе, а набор современных ключевых компетенций в интеллектуальной, социально-правовой, коммуникативной, информационной сферах. В выявлении идентификации собственной жизненной траектории, приобретении опыта самостоятельной деятельности и личной ответственности человека инноватике сегодня принадлежит особое место. Авторы подчеркивают, что гуманитарное образование носит проблемный характер. Ее осмысление расширяет культурный горизонт, ведет к критическому осознанию своих культурных предпосылок, к самопониманию и самоопределению. Настоящее требует подбор таких информационных образовательных технологий, которые доносили до студента понимание разнообразия человеческих культур, сложности и неоднозначности гуманистической перспективы человечества.

Ключевые слова: педагогическая инноватика; синергетическое восприятие мира; информационных технологий образования; развитие гуманитарного образования устойчивость и постоянство как высшие ценности XIX - начала XX в.; современная социокультурная ситуация

Аналіз досліджень і публікацій. Як галузь педагогіки педагогічна інноватика є досить молодою наукою. У зарубіжній педагогіці дослідження інновацій започатковані в 60-х роках ХХ ст. і мають яскраво виражений прикладний характер. Проблеми інновацій досліджують сербський педагог К. Ангеловські та англійські й американські педагоги Х. Барнет, Д. Гамільтон, Н. Грос, У. Кінгстон, Н. Лагервей, М. Майлз, А. Хаберман, Р. Хейвлок та ін. Інтерес до інновацій світової педагогічної громадськості виявляється у створенні інформаційних служб (Центр дослідження інновацій в освіті під егідою ЮНЕСКО, Азіатський центр педагогічних інновацій для розвитку освіти), започаткуванні програм впровадження педагогічних інновацій, проведенні міжнародних конференцій, діяльності організацій, що узагальнюють педагогічні нововведення в різних країнах світу, інформують про них педагогічну громадськість на сторінках спеціальних часописів. Зокрема, Міжнародне бюро з питань освіти (Франція, Париж) публікує такі періодичні видання, як «Педагогічні інновації», «Інформація та інновація в освіті» та ін. У широкому розумінні до педагогів-новаторів належать усі педагоги, які працюють творчо, прагнуть до оновлення своїх дидактичних і виховних засобів. У вузькому розумінні педагогом-новатором вважають автора нової педагогічної системи, тобто сукупності взаємопов'язаних ідей і технологій навчання й виховання. З таких позицій правомірно вважати педагогами-новаторами Станіслава Шацького (1878—1934), Антона Макаренка (1888—1939), В. Сухомлинського, Шалву Амонашвілі (нар. 1931), Софію Лисенкову (нар. 1924), Марію Монтессорі (1870—1952) та ін. Розвиток педагогічної інноватики в Україні пов'язаний із масовим громадсько-педагогічним рухом, спричиненим суперечностями між суспільними потребами щодо розвитку і функціонування навчально-виховних закладів і реальним буттям навчально-виховної справи.

На думку відомого сучасного вченого Дічківської І.М. нове у педагогіці — не лише ідеї, підходи,

методи, технології, які у таких постаннях ще не висувалися або ще не використовувалися, а й комплекс елементів чи окремі елементи педагогічного процесу, які ввібрали в себе прогресивне начало, що дає змогу в змінних умовах і ситуаціях ефективно розв'язувати завдання виховання та освіти. Для того щоб реалізація, утвердження нового зумовлювали позитивні зміни, необхідно, щоб воно було засобом вирішення актуальних для конкретного навчального закладу завдань, витримало вимогливу експериментальну перевірку [2, с.77].

Виклад основного матеріалу. Освіта — основа розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорука майбутнього України. Вона є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства. Освіта відтворює і нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства.

Освіта є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету й конкурентоспроможності держави на міжнародній арені.

За роки незалежності на основі Конституції України визначено пріоритети розвитку освіти, створено відповідну правову базу, здійснюється практичне реформування галузі згідно з Державною національною програмою «Освіта» («Україна ХХІ століття»). Глобалізація, зміна технологій, перехід до постіндустріального, інформаційного суспільства, утвердження пріоритетів сталого розвитку, інші властиві сучасній цивілізації ознаки зумовлюють розвиток людини як головну мету, ключовий показник й основний важіль сучасного прогресу, потребу в радикальній модернізації галузі, ставлять перед державою, суспільством завдання забезпечити пріоритетність розвитку освіти і науки, першочерговість розв'язання їх загальних проблем.

Теоретичні засади сучасної освітньо-інноваційної діяльності спираються лише частково на методологію ХХ ст., а новітні — на сучасну філософію освіти. Це

дає можливість науковцям розпочати розробку сучасної галузі педагогіки - педагогічної інноватики – науки про систему оновлених взаємовідносин між учасниками педагогічного процесу, об'єктом дослідження якої є інноваційні процеси, тобто педагогічні інновації, під якими ми розуміємо не лише кінцевий продукт застосування новизни у навчально-виховному й управлінському процесах з метою зміни (якісного покращення) суб'єкта та об'єктів управління й отримання економічного, соціального, науково-технічного, екологічного та іншого ефекту, а й процедурою їхнього постійного оновлення.

Зокрема у всьому світі перспективним напрямком залучення інновацій до галузі освіти є створення зон високих технологій. Частіше за все вони створюються на базі університетів та наукових центрів, які займаються науковими розробками, мають багатий кадровий потенціал, готують майбутніх фахівців, які у своїй діяльності використовують передові технології [5].

Суттєво допомагає збагнути інноваційний характер освіти синергетичне сприйняття світу. З точки зору відповідної парадигми сьогодні інноваційність освіти — це ще своєрідне вивільнення власних сил і здібностей студента і ініціювання його на один з його індивідуальних шляхів розвитку. У цьому випадку знання не просто нашаровуватиметься на структури особистості, не нав'язуватиметься їм, воно стимулюватиме власні, можливо і навіть невиявлені, приховані стратегії розвитку особистості.

Перетворення і розвиток гуманітарної освіти багато в чому визначається процесами інформатизації і становлення інформаційних технологій освіти. Впровадження інформаційних технологій у структуру гуманітарної освіти приводить до появи нових галузей наукового знання і спеціалізацій гуманітарних напрямів. Використання сучасних джерел інформації підсилює індивідуальні стратегії успішності студентів, стимулює університети до «інформаційної презентації» власних досягнень, напрямів пошуку партнерів, інформаційного забезпечення навчального процесу шляхом створення університетських інформаційних ресурсів, мереж, кластерів

Сьогодні інформатика має не тільки допоміжне значення, але і стає гуманітарною дисципліною, оскільки інформаційні процеси лежать в основі нового типу суспільства і організують новий соціальний простір.

Для реалізації гуманітарного підходу до освіти в сучасній освітній ситуації є сприятливі умови. У сучасному динамічному суспільстві необхідною є ціннісно-сміслова варіативність і признається вплив випереджаючого розвитку освіти на формування соціальних інновацій. Динамічно змінне концептуальне поле сучасних освітніх практик, прагнення і спроби гуманізації і гуманітаризації освіти з урахуванням реалій інформаційного суспільства є сприятливими чинниками створення і реалізації концепції розвитку гуманітарної освіти, що допускає різні шляхи реалізації. Необхідні поетапні зміни в структурі, змісті, технології гуманітарної освіти диктуються і відо-

бражають перетворення форм і змісту гуманітарних наук, гуманітарного пізнання і знання.

Зміна орієнтирів дослідження, відхід від позиції нейтрального спостерігача і універсального теоретичного горизонту гуманітарного дослідження приводять до зміни його характеру. Гуманітарного пізнання набуває міждисциплінарний характер, принцип додаткової визначає спосіб взаємодії різних дисциплін. Комплексний характер визначає ефективність, теоретичну продуктивність і напрям досліджень. Гуманітарна наука розвивається по шляху виникнення спеціалізацій, появи суміжних областей дослідження, які розглядаються в контексті актуалізації фундаментальних структур людського буття.

Інформаційні процеси і структури, що їх забезпечують, міняють не тільки технічну, інструментальну сторону дослідження, форми і способи роботи з гуманітарним матеріалом, але і самі стають істотним і необхідним предметом дослідження і чинником, що визначає уявлення про гуманітарне дослідження і його тематичну область. Вони формують сучасну орієнтацію гуманітарного дослідження на соціокультурний контекст, який визначає прагматичний і проєктний характер гуманітарного пізнання.

Цілісність гуманітарного дослідження задається історико-культурним горизонтом, щодо якого формується його об'єктивність і сенс і синтезуються його різні рівні і аспекти. Сучасне гуманітарне пізнання орієнтоване на розуміння, а не на пояснення, тобто прагне не до виявлення причинно-наслідкових закономірностей як детермінант культурного феномена, а до експлікації і актуалізації його сенсу. Гуманітарне пізнання орієнтується на генетичну і телеологічну інтерпретацію. Дослідження походження культурних феноменів розкриває його обумовленість, історичні взаємозв'язки, культурний контекст феномена, його культурне і гуманітарне вимірювання. Телеологічна перспектива існування феномена дозволяє тематизувати його культурну цінність, відкрити його світоглядну проєкцію.

Зміни, що відбуваються, і сучасний рівень гуманітарних досліджень визначає вектор перетворення гуманітарної освіти в умовах становлення інформаційного суспільства. Розвиток гуманітарної освіти, з урахуванням вирішення поставлених завдань і позначених раніше тенденцій розвитку освіти і гуманітарного знання, припускає реалізацію принципу відвертості гуманітарної освіти соціальним практикам і принципу його доступності без обмеження віку і географічного розташування. Гуманітарна освіта в інформаційному суспільстві передбачає формування інтенції до безперервної освіти і здібності до самоосвіти за допомогою створення структур, форм і технологій, що їх забезпечують. Особлива роль у рішення цієї задачі належить дистантній освіті. Освіта і наука - це цілісна «зв'язка», в якій одна складова відіграє дедалі важливішу роль для розвитку іншої складової. Підвищення якості вищої освіти можливе сьогодні лише за умови «фундаменталізації освіти на основі органічної єдності її технічної, природонаукової та гуманістичних складових»[1, с.13].

Розвиток гуманітарної освіти в інформаційному суспільстві націлений на реалізацію міждисциплінарного підходу, тобто припускає багаторівневу і всебічну аналітику гуманітарного феномена і його цілісне осмислення з погляду альтернативних інтерпретативних стратегій, які представляють різноманітні культурні позиції. Такий підхід повинен забезпечити ефективність освоєння і застосування гуманітарних знань і сформувати свідомий відповідальний вибір в умовах різноманіття культурних значень, культурне самовизначення. На рівні організації освітньої практики передбачається варіативність змісту гуманітарної освіти [4].

Розвиток гуманітарної освіти в умовах інформаційного суспільства направлений на його інтеграцію з природничо-науковою освітою. Вона забезпечує строгість і точність методичної і технічної сторони гуманітарної освіти, яка багато в чому визначає її об'єктивність і результативність. Їх синтез у рамках гуманітарної освіти є проектна освіта. Метод проектів дозволяє розкрити практико-орієнтований характер гуманітарної освіти і запропонувати прагматичний критерій гуманітарної освіти. Таким шляхом можливо залучити в процес освіти соціальне середовище, що є необхідною умовою формування соціальної і регіональної компетенції, здібності до ефективної соціальної дії [5].

Розвиток гуманітарної освіти передбачає розвиток творчого мислення, стимулювання пізнавальної діяльності, яке здійснюється за рахунок підвищення рівня проблемної освітньої ситуації. Гуманітарна освіта носить проблемний характер. Її осмислення розширює культурний горизонт, веде до критичного усвідомлення своїх культурних передумов, до саморозуміння і самовизначення. На рівні змісту гуманітарної освіти її розвиток передбачає поєднання принципів наочного і проблемного способу її організації. Гуманістична спрямованість інформаційного суспільства передбачає і відповідну спрямованість інформаційних освітніх технологій, що ставить ряд вимог перед сучасним ВНЗ. Це, перш за все, підбір таких інформаційних освітніх технологій, які б доносили до студента розуміння розмаїття людських культур, складності й неоднозначності гуманістичної перспективи людства.

В Україні повинні забезпечуватися прискорений, випереджальний інноваційний розвиток освіти, а та-

кож створюватися умови для розвитку, самоствердження та самореалізації особистості протягом життя. Національна доктрина розвитку освіти визначає систему концептуальних ідей та поглядів на стратегію й основні напрями розвитку освіти у першій чверті XXI століття.

Мета державної політики щодо розвитку освіти полягає у створенні умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, вихованні покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя, оберігати й примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати суверенну, незалежну, демократичну, соціальну та правову державу як невід'ємну складову європейської та світової спільноти.

Таким чином, сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується відходом від тоталітарної уніфікації і стандартизації педагогічного процесу, інтенсивним переосмисленням цінностей, пошуками нового в теорії та практиці навчання і виховання. Якщо раніше інноваційна діяльність обмежувалася використанням рекомендованих зверху нововведень, то сьогодні вона набуває дослідницько-пошукового характеру. Активізуються процеси національної самоідентифікації особистості, підвищується її громадянський авторитет, а також статус громадянина України у міжнародному соціокультурному середовищі. Освіта, здобута в Україні, стане конкурентоспроможною в європейському та світовому освітньому просторі, а людина — захищеною та мобільною на ринку праці.

Висновки. Педагогічна інноватика полягає у постійному пошуку і впровадженні нових максимально ефективних технологій навчання і виховання, результатом яких має бути формування високоадаптованої до змінних умов, активної діяльної, творчої особистості, яка вміє аналізувати, долати будь-які труднощі, бо вона ще в юному віці з допомогою вчителя пізнала, створила себе, навчилася володіти собою. Орієнтація на нове, пошук і впровадження нового не є самоціллю педагогічної інноватики. Дослідники проблем педагогічної інноватики намагаються співвіднести нове у педагогіці з корисним, прогресивним, позитивним, сучасним, передовим. Представлена зміна установок гуманітарної освіти відповідає завданню здійснення функцій концептуалізації соціальних практик.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Бех Володимир. Філософський аналіз походження соціальних проблем вищої школи // Вища освіта України.- 2005.- №3.- С.13-19.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : підручник / І. М. Дичківська. - 3-те вид., доповн. - К. : Академвидав, 2015. - 304 с.
3. Жук М.В. Сучасна українська освіта за умов конкуренції інформаційних потоків// URL<http://www.dlab.kiev.ua/ITEA2006/paper/Zhuk.doc> (30 жовтня 2006).
4. Зуєва В.І. Аксиологічний аспект гуманістичної спрямованості інформаційних освітніх технологій // Мультиверсум. Філософський альманах. - К.: Центр духовної культури, - 2005. - № 49. URL http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_49/Sujeva.htm (30 жовтня 2006).
5. «Про вищу освіту» Верховна Рада України; Закон від 01.07.2014 № 1556-VII - Урядовий кур'єр, офіційне видання від 13.08.2014, № 146

REFERENCES:

1. Bekh, Volodymyr, 2005. Filososfs'kyu analiz pokhodzhennya sotsial'nykh problem vyshchoyi shkoly [Philosophical analysis of the origin of social problems in higher education]. Vyshcha osvita Ukrainy 3, 13-19 (in Ukraine)
2. Dychkivs'ka, I.M., 2015. Innovatsiyni pedahohichni tekhnolohiyi : pidruchnyk [Innovative pedagogical technologies]. K. : Akademydav, 304 (in Ukraine)
3. Zhuk, M.V., 2006. Suchasna ukrayins'ka osvita za umov konkurentsiiy informatsiynykh potokiv [Modern Ukrainian education in the conditions of competition of information flows]. Access: <http://www.dlab.kiev.ua/ITEA2006/paper/Zhuk.doc> (30 zhovtnya 2006). (in Ukraine)
4. Zuyeva, V.I., Aksiolohichnyy aspekt humanistychnoyi spryamovanosti informatsiynykh osvitnikh tekhnolohiy [Axiological aspect of the humanistic orientation of information educational technologies]. Mul'tyversum. Filososfs'kyu al'manakh. K.: Tsentr dukhovnoyi kul'tury, 49. Access: http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_49/Sujeva.htm (30 zhovtnya 2006). (in Ukraine)
5. «Pro vyshchu osvitu» Verkhovna Rada Ukrainy; Zakon vid 01.07.2014 № 1556-VII [«On Higher Education» Verkhovna Rada of Ukraine; Law from 01.07.2014 № 1556-VII]. Uryadovyy kur'yer, ofitsiynye vydannya vid 13.08.2014, № 146 (in Ukraine)

Кравцов Юрій Сергіович – доктор філософських наук, професор
Дніпровський державний технічний університет
Адреса: 51900, Кам'янське, вул. Дніпробудівська, 2
Email: kravcovyuri@yandex.ru

Kravtsov Yuriy S. – doctor of philosophical sciences, Full Prof.
Dniprovsk state technical university
Address: 2, Dniprobudivs'ka str., Kam'yans'ke, 51900, Ukraine
Email: kravcovyuri@yandex.ru